

Vervolgens worden twee samenhangende bijdragen gepresenteerd in het kader van een onderzoeksproject van de RUU over de communicatie rond subsidieverstrekking door overheidsinstaties. I.R. Lentz (RUU) behandelt in "De voorlichting over subsidies" de vraag in hoeverre aandacht besteed wordt aan communicatieve aspecten van subsidieverstrekking in evaluatie-onderzoek dat door de Algemene Rekenkamer is geïnventariseerd. H. Pander Maat (RUU) bespreekt "De leestaak van de subsidiegever". Met behulp van hardopdenprotocollen geeft hij een analyse van de leestaak ten behoeve van het lezen en beoordelen van subsidieaanvragen.

R. Geel (UvA) houdt zich bezig met de zakenbrief. Hij bespreekt de "Specifieke eisen aan onderwijs in schrijfvaardigheid voor werknemers in het bedrijfsleven". Aan de hand van een onderzoek op het gebied van de schriftelijke behandeling van klachten bespreekt hij waar in de beroepspraktijk de grootste problemen liggen.

Vervolgens instructies en voorschriften. M.G.M. Elling (TUD), "Het effect van toelichtingen en concrete omschrijvingen bij instructies", gaat na in hoeverre werknemers bepaalde tekstkenmerken waarderen en wat het effect ervan is. M.F. Stehouder (UT) presenteert in "Informatiezoekend gedrag van computergebruikers en de consequenties daarvan voor inhoud en vorm van een softwarehandleiding" een globaal model van informatiezoekend gedrag en gaat verder in op de consequenties van het zoekgedrag van de gebruiker voor inhoud, perspectief en vorm van software-handleidingen.

Twee bijdragen handelen over het probleem van het pretesten van tekstmateriaal. M. de Jong (UT) & B. Vroom (ACON) analyseren het "Pretesten van schriftelijk materiaal". Na een theoretisch overzicht wordt ingegaan op de vraag of de effecten bereikt kunnen worden die de organisatie zich met betrekking tot het materiaal gesteld heeft. U. Schuur, H. van den Bergh & G. Verhoeven (RUU) schrijven over "De invloed van pretest-instructies op de bruikbaarheid van de ontlede oordelen". Deze vraag wordt besproken aan de hand van een experiment waarbij proefpersonen twee verschillende persnasieve teksten moesten beoordelen volgens drie varianten op de plus-en-min methode.

De laatste reeks bijdragen hebben alle betrekking op de structuring en evaluatie van de interne communicatie in organisaties. A. Branner (RUU) rapporteert over "Het uitbrengen van een communicatie-advies in een functionele context". Zij brengt verslag uit van een onderzoek ten behoeve van een communicatie-advies aan een verpleeghuis. Dit advies heeft betrekking op de communicatie rondom de verzorging van de bewoners. Zij zal ingaan op de vraag welke variabelen van invloed zijn op dit communicatieproces. W. Okkerse (RUU) bespreekt "Algemene richtlijnen voor informatieplannen". Na een korte introductie over systeemontwikkelingsmethoden geeft zij enkele algemene richtlijnen voor het opstellen en schrijven van een informatieplan. W. Vuijk & C. Reezigt (RUG) schrijven over "De kader-bijeenkomst: analyse van een intern communicatieprobleem". Zij analyseren een communicatieprobleem tussen een directeur en medewerkers over het nut van een informatie-bijeenkomst. Ook zullen zij de gesuggereerde verbeteringen aan de orde brengen. P.J. van den Hoven (RUU) tenslotte, "Vraagpunten bij de ontwikkeling van een communication audit: een inventarisatie", inventariseert de vraagpunten die aan de orde moeten komen bij de ontwikkeling van een communication audit. Hij zal de verschillende vragen van elkaar afhangen.

2 De verrijking van wetenschappelijke informatie voor een groot publiek: beschrijving van een methode

Caroline Wehrmann

1. Inleiding

Het taalverkeer van wetenschap naar burgers is van recente datum: pas in de jaren '70 zijn de wetenschapsvoorlichting en wetenschapsjournalistiek echt van de grond gekomen en werden resultaten van wetenschappelijk onderzoek via de media aangeboden aan het grote publiek. Dit omdat de interesse voor wetenschap groeide, maar ook vanuit de gedachte dat het publiek op de hoogte moest worden gesteld van wat er zich in wetenschap afspeelde om beïnvloeding van de wetenschap vanuit de maatschappij mogelijk te maken.

Over het aanbod van informatie over wetenschap in media is nog weinig bekend. Ook is niet duidelijk hoe dat aanbod precies tot stand komt, en welke technieken door o.a. journalisten en redacteuren van persbureaus en media worden gehanteerd om wetenschappelijke informatie toegankelijk te maken voor een groot publiek. In het kader van het onderzoek 'Promoties in de krant, de journalistieke verwerking van wetenschappelijke informatie' probeer ik enig inzicht in deze vragen te verkrijgen.

In dit artikel ga ik in op één aspect van het genoemde onderzoek: het 'vertalen' van wetenschappelijke informatie voor een groot publiek. Uitgangspunt vormt de vraag: Hoe wordt een proefschrift 'vertaald' in een kranteartikel?

Bij de totstandkoming van kranteartikelen over promoties is vaak een groot aantal personen betrokken: promovendi, universitaire voorlichters en journalisten en redacteuren van persbureaus en kranten. Om te kunnen onderzoeken welke veranderingen deze betrokkenen hebben aangebracht ten opzichte van de tekst die zij als informatiebron gebruikten, zijn gegevens verzameld van alle promoties die in de maanden april en mei 1990 aan bepaalde universiteiten plaatsvonden. Van elke promotie is nagegaan of de promovendus een samenvatting heeft gemaakt op verzoek van de voorlichter van de universiteit, of er een universitair persbericht is verspreid, of er bij het Algemeen Nederlands Persbureau (ANP), de Gemeenschappelijke Persdienst (GPD) of de Persunie een persbericht over de promotie is verschenen en of er kranteartikelen over de betreffende promoties zijn geschreven. Op basis van dit materiaal kon worden bepaald hoe de informatiestroom van promovendus naar krant verloopt, en kan in principe ook worden nagegaan welke tekstuele veranderingen door de verschillende actoren zijn aangebracht. Daartoe moeten achtereenvolgens de samenvatting van de promovendus, het universitaire persbericht, de persberichten van de persbureaus en de kranteartikelen worden geanalyseerd en vergeleken.

In dit artikel zal ik illustreren welke methode ik hanteer bij het analyseren en vergelijken van de structuur van persberichten en de daarop gebaseerde kranteartikelen. In paragraaf 2 zal ik de gehanteerde methode kort weergeven. In paragraaf 3 worden achtereenvolgens een analyse van een universitair persbericht (paragraaf 3.1)

en van een krantartikel (paragraaf 3.2) beschreven. Paragraaf 4 bevat een vergelijking van de structuur van het persbericht en het artikel. Tot slot worden in paragraaf 5 enkele concluderende opmerkingen gemaakt.

2. Het analyseren en vergelijken van teksten

Om wetenschappelijke informatie aan een groot publiek te kunnen presenteren moet die door voorlichters en journalisten worden 'vertaald'. Schellens (1987:8-15) onderscheidt daarbij de volgende taken:

- adaptie van de wetenschappelijke onderzoeksvragen en onderzoeksresultaten aan de vraagstelling van het publiek;
- selectie uit de beschikbare informatie;
- (re)organisatie van de informatie;
- verwoording van de informatie.

Om de technieken te kunnen beschrijven die daarbij worden gehanteerd, moeten de veranderingen die zijn aangebracht ten opzichte van de tekst die als uitgangspunt van de herschrijving diende, gedetailleerd in kaart worden gebracht. Daartoe moeten de te vergelijken teksten eerst worden geanalyseerd en vervolgens nauwkeurig met elkaar worden vergeleken.

Om bij de vergelijking van een persbericht met een krantartikel veranderingen in de vraagstelling en selecties uit en reorganisatie van informatie te kunnen achterhalen, is het noodzakelijk dat in de analyse van beide teksten de inhoudelijke structuur en de hiërarchie in de tekst wordt geëxpliciteerd.

Bij het analyseren van de teksten is daarom uitgegaan van een methode, waarin door middel van vragen de inhoudelijke relaties tussen tekstdelen worden geëxpliciteerd. In deze methode wordt de tekst beschouwd als een verzameling meer of minder geordende antwoorden op vragen die naar aanleiding van een thema aan de orde worden gesteld. Het gebruik van de methode heeft als voordeel dat de relaties tussen tekstdelen vrij gemakkelijk kunnen worden verduidelijkt en de hiërarchie in de tekst zichtbaar kan worden gemaakt.

De werkwijze bij het analyseren van de persberichten en artikelen kan als volgt worden weergegeven. Eerst is het thema van de tekst gezocht. Zowel de persberichten als de krantartikelen die zijn geanalyseerd, bleken themagecentreerd te zijn. Het thema van de teksten was vrij eenduidig te bepalen.

Vervolgens zijn in de tekst de belangrijkste uitspraken over het thema opgespoord en door middel van hoofdvragen met het thema verbonden. Wanneer het 'antwoord' op de hoofdzaak meer zinnen omvatte, is in principe ook de relatie tussen de zinnen door middel van een vraag verduidelijkt. Uit de eerste zin is dan een vraag afgeleid die door de tweede wordt beantwoord. Zowel de hoofdvragen als subvragen zijn 'open' of 'vraagwoord'-vragen die verwijzen naar het gemeenschappelijke thema of, bij subvragen, naar een element in de voorafgaande tekst. Door deze wijze van vraagstelling ontstaat er een hechte relatie tussen de ingeschoven vraag en het antwoord, zonder dat van overlap in vraag en antwoord sprake is. Het volgende voorbeeld kan een en ander illustreren. Het betreft de zinnen 9, 10 en 11 uit een krantartikel met als thema: kunsthuid.

IN WELKE SITUATIES KOMEN DE GUNSTIGE EIGENSCHAPPEN VAN DE KUNST-HUID TOT UITING?
(9) De gunstige eigenschappen van deze kunsthuid blijken o.a. bij de behandeling van schafwonden.

Welke eigenschappen blijken bij de behandeling van schafwonden?

(10) Door zijn elastische eigenschappen kan de kunsthuid rond gewrichten door rimpeling en rekking alle bewegingen volgen, zonder hierbij los te laten.

(11) Dankzij het doorzichtige materiaal van de kunsthuid kan het verloop van het genezingsproces worden gevolgd zonder dat het materiaal verwijderd moet worden.

Om een vergelijking van de geanalyseerde teksten mogelijk te maken, ben ik daar waar mogelijk uitgegaan van 'standaardvragen' voor het verduidelijken van causale en redengevende relaties enerzijds en specificatielaties anderzijds (zie onder andere Hoey 1983, Drop/De Vries 1977). Voorbeelden van vragen die een causale of redengevende relatie aangeven zijn: wat is de reden ervoor? waarvoor dient het? welk gevolg heeft het? wat zijn de voorwaarden ervoor? Vragen waarmee een specificatie kan worden gegeven, zijn onder andere: wat is het? wat is er een voorbeeld van? wat maakt er deel van uit? welke eigenschappen heeft het?

Bij de analyse is geen gebruik gemaakt van parafrases en ook is de volgorde van de tekst aangehouden. Aan de teksten zijn dus slechts vragen toegevoegd die de inhoudelijke relaties tussen de zinnen aangeven. De hiërarchie in de tekst is zichtbaar gemaakt door hoofd- en subvragen zowel grafisch als typografisch van elkaar te onderscheiden: subvragen springen in ten opzichte van de hoofdvragen en zijn gecursiveerd. De hoofdvragen zijn in hoofdletters weergegeven.

Bij de analyses is de lead van het persbericht of artikel stelselmatig van de overige tekst gescheiden. Dit omdat de lead van de persberichten en artikelen over promotieonderzoek informatie bevat die moeilijk door middel van een hoofdvraag te verbinden is met het thema van de tekst. Het betreft informatie als de naam van de promovendus, datum en plaats van promotie, het onderzoeksggebied en andere specificaties van de promotie. Maar er is ook een andere reden: door de lead te onderscheiden van de tekst is het mogelijk de informatie uit de lead die wel rechtstreeks betrekking heeft op het thema, te vergelijken met de tekst. Zo kan men nagaan of in de lead en in de tekst dezelfde hoofdvragen aan de orde komen, en zo ja, in hoeverre de antwoorden op de hoofdvragen verschillen.

Ook de kop (al dan niet met chapeau) van een artikel of persbericht kan met de tekst worden vergeleken. Dit door bijvoorbeeld na te gaan of de kop een uitspraak doet over het thema van de tekst, of betrekking heeft op één specifieke hoofdvraag in de tekst.

Door deze vergelijkingen binnen de tekst kan meer duidelijkheid ontstaan over de relatie van de lead en de kop met de tekst. Het is mogelijk dat die relatie verschillend, afhankelijk van het genre waartoe een artikel behoort: in berichten zou de lead een andere functie en inhoud kunnen hebben dan in achtergrondartikelen. Vergelijking van artikelen binnen een genre kan op dit punt helderheid verschaffen. Ook andere genre-gebonden kenmerken kunnen worden opgespoord door de analyses van teksten binnen een genre met elkaar te vergelijken. Zo hoop ik per genre vaste compositiepatronen van tekstdelen op het spoor te komen.

Vaste compositiepatronen van tekstdelen komen mogelijk niet alleen voor binnen een genre, maar ook bij teksten van verschillende genres maar met eenzelfde thema. Uit een globale analyse van grote hoeveelheden krantartikelen over pro-

motie-onderzoeken bleek namelijk dat in de kranteartikelen een aantal specifieke thema's veelvuldig aan de orde komt. Zo werden bijvoorbeeld veel artikelen gewijd aan het slechte functioneren van een maatschappelijke instelling of politiek apparaat, de invloed van voeding op gezondheid, nieuwe wetenschappelijk ontwerpen met concrete toepassingsmogelijkheden, en conflicten of meningsverschillen tussen bepaalde partijen over de resultaten van onderzoek. Elk van deze thema's bleek specifieke vragen met zich mee te brengen, die in een meer of minder vast patroon in de artikelen aan de orde worden gesteld.

Het achterhalen van dergelijke vaste patronen in teksten van een bepaald genre of in teksten met een gemeenschappelijk thema is uiteindelijk van belang om te kunnen abstraheren van tekstspecifieke eigenschappen. Door uit te gaan van de compositiepatronen wordt het mogelijk elementen in de tekst aan te duiden en veranderingen in teksten te beschrijven zonder op tekstspecifieke eigenschappen in te gaan.

Om van geval tot geval na te kunnen gaan of de voorlichter, journalist of redacteur wijzigingen heeft aangebracht in de vraagstelling ten opzichte van de tekst die hij als bron gebruikte, welke informatie hij heeft geselecteerd en hoe de informatie (opnieuw) is geordend, moeten de analyses van beide teksten nauwkeurig worden vergeleken. Vanzelfsprekend vindt eerst vergelijking van het thema plaats. Komen de thema's van de beide teksten overeen, dan worden de hoofdstructuren van de teksten vergeleken. Als in beide teksten dezelfde hoofdvragen voorkomen, kan tenslotte vergelijking op lagere niveaus worden gerealiseerd. Het is de bedoeling bij alle vergelijkingen steeds antwoord te vinden op twee vragen:

- wat is de aard van de verandering? Is er sprake van additie, deletie, constructie, herordering?
- wat is het effect van de verandering?

De verschillende transformaties zal ik illustreren aan de hand van een persbericht dat naar aanleiding van de promotie van E.J.C.M.P. Lommen verscheen, en een enigszins aangepast artikel over hetzelfde onderwerp (Trouw, 28-11-1988). Omdat een analyse van de teksten veel ruimte in beslag neemt, is alleen de hoofdstructuur van de teksten kort aangegeven.

3. De analyses

3.1 Analyse van het persbericht

De tekst van het persbericht luidt als volgt:

Stap voorwaarts bij behandeling van wonden
GOEDE RESULTATEN MET GRONINGER KUNSTHUID

(1) De nieuwe kunst huid die in het Academisch Ziekenhuis in Groningen is ontwikkeld, heeft zeer veel voordelen boven andere wondverbanden. (2) De kunst huid hecht direct aan het wondoppervlak zonder enig plakmiddel en blijft permanent vastzitten totdat de wond volledig genezen is. (3) Het verlicht de pijn, versnelt het genezingsproces en voorkomt infecties. (4) Drs. E.J.C.M.P. Lommen beschrijft de eigenschappen van de kunst huid in zijn proefschrift 'Artificiële skin'. (5) Lommen hoopt op 30 november 1988 op dit onderzoek te promoveren tot doctor in de Geneeskunde aan de Rijksuniversiteit van Groningen.

Gunstige eigenschappen

(6) De menselijke huid vormt een beschermende barrière tegen invloeden van buitenaf. (7) Wanneer grotere delen van de huid worden beschadigd, zoals bij uitgebreide brandwonden, vervalt deze beschermende functie en wordt het menselijk leven bedreigd door twee complicaties: uitdroging door wondverlies en infectie door binnendringende bacteriën. (8) Deze complicaties worden vermeden door de nieuw ontwikkelde kunst huid.

(9) De gunstige eigenschappen van deze kunst huid blijken o.a. bij de behandeling van schaaftwonden. (10) Door zijn elastische eigenschappen kan de kunst huid rond gewrichten door rimpeling en rekking alle bewegingen volgen, zonder hierbij los te laten. (11) Dankzij het doorzichtige materiaal van de kunst huid kan het verloop van het genezingsproces worden gevolgd zonder dat het materiaal verwijderd moet worden. (12) Bovendien kunnen de wondvocht absorberende gazen bovenop de kunst huid pijnloos worden verwisseld zonder de kunst huid te vernieuwen. (13) De kunst huid bezit tevens bloedstelpende eigenschappen en ook de hoeveelheid wondvocht vermindert.

(14) De pijn wordt direct weggenomen, terwijl de behandeling met paraffine gas gedurende geruime tijd schrijnende pijn veroorzaakt. (15) De genezing wordt door de kunst huid met enkele dagen bespoedigd.

Brandwonden

(16) Bij schaaftwonden zijn nog vele eilandjes van opperhuid aanwezig, van waaruit herstel en sluiting van de wond plaats vindt. (17) Bij uitgebreide wonden, zoals bijvoorbeeld brandwonden, geschiedt de genezing door samentrekking van de wondranden (contractie) en door vorming van een nieuwe opperhuid. (18) Wondcontractie is in de meeste gevallen ongewenst omdat het tot een overmatige spanning in het te genezen huidgebied leidt. (19) Wondcontractie en genezing van dergelijke wonden kan versneld worden door kleinere of grotere stukjes huid op de wond te transplanteren. (20) Vanuit deze huidlandjes treedt uitgroei van de opperhuid op. (21) Bedekking met de kunst huid bevordert de uitgroei van deze transplantaten omdat er geen uitdroging of infectie van de wond optreedt.

(22) Bovendien herstellen de plaatsen waar de huid weggenomen is voor transplantatie sneller, door er kunst huid op aan te brengen. (23) Dit heeft als groot voordeel dat ook weer sneller huid getransplanteerd kan worden.

Microporiën

(24) De kunst huid moet voldoen aan twee oegenschijnlijke tegenstrijdige eisen: aan de ene kant moet de kunst huid 'dicht' zijn om bacteriën buiten het lichaam te houden en om waterdampverlies te voorkomen. (25) Aan de andere kant moet de kunst huid voldoende 'open' zijn om passage van wondvocht mogelijk te maken.

(26) De nieuw ontwikkelde kunst huid bestaat uit een boven- en een onderlaag van polyurethaan. (27) De bovenlaag is voorzien van microporiën, waardoor de kunst huid zowel 'open' als 'dichte' eigenschappen heeft. (28) Deze microporiën zijn namelijk zo klein dat bacteriën er niet doorheen kunnen en het waterdampverlies beperkt is, maar groot genoeg om wondvocht en geneesmiddelen gemakkelijk door te laten.

In de lead van dit persbericht wordt melding gemaakt van het nieuwstei dat de nieuwe kunst huid veel voordelen heeft boven andere wondverbanden, en worden enkele gunstige eigenschappen van de kunst huid opgesomd (zin 1-3). Vervolgens wordt gesuggereerd dat dit een conclusie is uit het proefschrift van Lommen (zin 4), en wordt de datum, het onderzoeksgebied en de plaats van promotie genoemd. De inhoudelijke relatie tussen het nieuwstei en de bron is niet geëxpliciteerd.

De kunst huid, die in de lead is geïntroduceerd, vormt het thema van de daaropvolgende tekst van het persbericht. De hoofdvragen van de tekst zijn:

Wat is het belang van de kunst huid? (6-8)

In welke situaties komen de gunstige eigenschappen van de kunst huid tot uiting? (9-23)

- Wat zijn de voorwaarden waaraan de kunsthand moet voldoen? (24-25)

- Hoe is bij de kunsthand aan de voorwaarden voldaan? (26-28)

Het belang van de kunsthand wordt in zin 6-8 aan de orde gesteld. Dit gebeurt door eerst de functie van de hand te noemen (zin 6) en aan te geven hoe die functie kan worden aangetast en door daarna de gevolgen van aantasting de orde te stellen (zin 7) en de kunsthand als oplossing van de gevolgen naar voren te brengen.

In zin 9-23 wordt ingegaan op de vraag: 'In welke situaties komen de gunstige eigenschappen van de kunsthand tot uiting?' In het antwoord worden de behandeling van schaarwonden (zin 9) en de behandeling van brandwonden onderscheiden. Zin 10-15 vormt een antwoord op de subvraag: 'Welke eigenschappen blijken bij de behandeling van schaarwonden? in deze zinnen wordt een specificatie gegeven van die eigenschappen.'

In de zinnen 16-23, die gaan over brandwonden, wordt als het ware toegevoegd naar de gunstige eigenschappen van de kunsthand die blijken bij de behandeling van brandwonden: eerst wordt iets opgemerkt over de genezing van schaarwonden (16) en brandwonden (17), vervolgens wordt het ongewenste effect van wondcontractie bij de genezing van brandwonden gesignaleerd (18), waarna transplantatie van stukjes hand als de oplossing voor dit effect wordt gegeven (19-20). Vervolgens wordt aangegeven dat het gebruik van de kunsthand bij deze oplossing een aantal voordelen heeft (21-23).

Het daarop volgende gedeelte van de tekst (zin 24-25) vormt het antwoord op de hoofdvraag aan welke voorwaarden de kunsthand moet voldoen. Uit zin 26-28 blijkt tenslotte dat gezien de samenstelling van de kunsthand aan de gestelde voorwaarden wordt voldaan.

3.2 Analyse van het artikel

Het artikel, dat is samengesteld uit twee artikelen die naar aanleiding van de promotie verschenen, komt in een aantal opzichten met het persbericht overeen, maar er zijn ook verschillen. De tekst staat hieronder weergegeven:

GRONINGER ONTWIKKELT KUNSTHAND

(1) Het Academisch Ziekenhuis in Groningen heeft een nieuw soort kunsthand ontwikkeld die zeer veel voordelen heeft boven andere wondverbanden (2) Dat concludeert de arts E.J.C.M.P. Lommen in zijn proefschrift waarop hij morgen promoveert tot doctor in de geneeskunde.

(3) Kunststoffen worden nu al gebruikt om handwonden af te dekken (4) Ze hebben echter nadelen (5) Zo leidt afdekking van de handwond veelal tot ophoping van wondvocht, waardoor de kunsthand weer loslaat.

(6) Net als de menselijke hand, moet een kunsthand voldoen aan schijnbaar tegenstrijdige eisen, schrijft Lommen in zijn proefschrift. (7) De hand moet dicht zijn, om bacteriën buiten te houden en uitdroging van het onderliggend weefsel te voorkomen. (8) Voor het wondvocht echter moet de hand open zijn.

(9) Lommen vond de oplossing in een kunsthand die is opgebouwd uit twee lagen poly-urethaan. (10) De bovenste laag bevat microporiën die klein genoeg zijn om het vochtverlies te beperken en bacteriën niet door te laten. (11) De sponsachtige onderlaag gaat door zuiging en door hechting vastzitten aan het beschadigde weefsel.

(12) De kunsthand heeft veel gunstige eigenschappen. Het doorzichtige materiaal zorgt ervoor dat het gehele genezingsproces stap voor stap kan worden gevolgd. (13) Bovendien kunnen de

gazen bovenop de kunsthand - voor het absorberen van wondvocht - zonder pijn worden verwisseld.

In de lead van het artikel (zin 1 en 2) wordt het nieuwsfeit op dezelfde manier verwoord als in de lead van het persbericht, alleen ontbreekt de specificatie van de eigenschappen. In tegenstelling met het persbericht is in de lead van het artikel de relatie tussen nieuwsfeit en de promotie van Lommen wel expliciet gemaakt. De specificaties met betrekking tot de promotie zijn echter minder uitgebreid dan in het persbericht.

De kunsthand, die in de lead is geïntroduceerd, vormt het thema van de daarop volgende tekst van het artikel. De hoofdtracé van de tekst zijn:

- Welke nadelen had het gebruik van kunsthand tot nu toe? (4-5)
 - Wat zijn de voorwaarden waaraan de kunsthand moet voldoen? (6-7)
 - Hoe is bij de kunsthand aan de voorwaarden voldaan? (9-11)
 - Welke gunstige eigenschappen heeft de kunsthand? (12-13)
- De tekst bevat geen subvragen.

4. Vergelijking van de teksten

Het artikel heeft ten opzichte van het persbericht diverse transformaties ondergaan. De transformaties in de hoofdstructuur zijn in figuur 1 schematisch weergegeven. Gezien de beperkte ruimte kan niet worden ingaan op de transformaties op lagere niveaus.

PERSBERICHT

Wat is het belang van kunsthand

-deletie-

ARTIKEL

Welke nadelen had het gebruik van kunsthand tot nu toe?

In welke situaties komen de gunstige eigenschappen van de kunsthand tot uiting?

-constructie-

(Welke gunstige eigenschappen heeft de kunsthand?)

- Wat zijn de gunstige eigenschappen bij de behandeling van schaarwonden?
- Wat zijn de gunstige eigenschappen bij de behandeling van brandwonden?

Wat zijn de voorwaarden waar de kunsthand aan moet voldoen?

Wat zijn de voorwaarden waar de kunsthand aan moet voldoen?

Hoe is bij de kunsthand aan de voorwaarden voldaan?

Hoe is bij de kunsthand aan de voorwaarden voldaan?

-verplaatsing- Welke gunstige eigenschappen heeft de kunsthand?

Figuur 1. Transformaties in het artikel ten opzichte van het persbericht

In de eerste plaats is in het artikel een hoofdvraag toegevoegd over nadelen die het gebruik van kunststof tot nu toe met zich meebracht. Het effect van de toevoeging is, dat de voorwaarden waaraan de kunststof moet voldoen nu logisch voortvloeien uit de vraag naar de problemen. De samenhang van de hoofdvragen wordt daardoor groter. Ook heeft toevoeging van de vraag tot gevolg, dat de openingszin van het artikel ('de conclusie van het onderzoek') nu beter onderbouwd is dan in het persbericht, waar alleen gunstige eigenschappen van de kunststof worden genoemd.

Een andere transformatie betreft de constructie van hoofdvragen. In het persbericht is een duidelijke scheiding aangebracht tussen de gunstige eigenschappen van de kunststof die blijken bij de behandeling van schafwonden en de eigenschappen die bij de behandeling van grotere wonden als brandwonden aan het licht komen. Dit onderscheid kan onder de hoofdvraag: 'In welke situaties komen de gunstige eigenschappen van de kunststof tot uiting?' worden ondergebracht. In het artikel is uit de twee subvragen één nieuwe hoofdvraag geconstrueerd ('Welke gunstige eigenschappen heeft de kunststof') die eveneens beantwoord wordt met een opsomming van eigenschappen. Alleen is die opsomming nu beperkt. Het effect van die constructie is, dat de nuancering van de omstandigheden waarin eigenschappen aan de dag komen, verloren gaat.

De constructie van de hoofdvragen gaat in dit geval gepaard met deletie van een gedeelte van de opgesomde eigenschappen. Alleen twee eigenschappen die in het persbericht werden genoemd met betrekking tot de behandeling van schafwonden zijn gehandhaafd. Het effect van de deletie is dat de tekst minder volledig is geworden.

Zoals bij de beschrijving van de lead is aangegeven, is ook daar sprake van deletie: de specificatie van de voordelen is achterwege gebleven. Ook een hoofdvraag uit het persbericht is gedeeld, namelijk die met betrekking tot het belang van de kunststof. Veel effect heeft die transformatie echter niet, omdat het belang van de kunststof ook blijkt uit het antwoord op de vraag 'Hoe is bij de kunststof aan de voorwaarden voldaan?'

Een laatste transformatie betreft de herroeding van de hoofdvragen. De vraag:

'Welke gunstige eigenschappen heeft de kunststof?' is in het artikel achter de andere vragen geplaatst. Blijkbaar neemt deze vraag geen vaste plaats in het totaal van de vragen met betrekking tot het thema kunststof. Mede hierdoor wordt bewerkstelligd dat de positieve eigenschappen van de kunststof niet zoveel nadruk krijgen in het artikel.

5. Conclusie

In de voorgaande paragrafen is geïllustreerd hoe met behulp van analyses van artikelen en persberichten de inhoudelijke structuur van de teksten zichtbaar kan worden gemaakt en vergelijking van de structuur van de teksten kan plaatsvinden.

De analysemethode functioneerde met name goed bij zorgvuldig opgebouwde teksten. Slordigheden in de teksten en het ontbreken van markeringen leidden echter regelmatig tot analyseproblemen. Ook was het niet altijd gemakkelijk de juiste abstractiegraad van de vragen te bepalen. Gehkijg konden deze problemen gedeeltelijk worden ondervangen door de analyses van de kranterikelen en het persbe-

richt niet onafhankelijk van elkaar te laten plaatsvinden. Zo kan de in het persbericht geïdentificeerde structuur gebruikt worden om structuren in een kranterikelen te herkennen.

Door de vergelijkingen niet te beperken tot de individuele teksten, maar de beschrijving van transformaties en effecten te koppelen aan genres en thema's kunnen uiteindelijk in algemene termen technieken worden beschreven die worden gehanteerd in de 'vertaling' van wetenschappelijke informatie.

Literatuur

- Drop, W., en J.H.L. de Vries
1977 *Taalbeheersing*. Groningen.
Hoey, M.
1983 *On the surface of discourse*. London.
Mann, W.C., & S.A. Thompson
1986 Relational propositions in discourse. In: *Discourse Processes* 9, 57-90.
Schellens, P.J.M.C.
1987 *Taalwetenschap en de taal van wetenschap*. Inaugurale rede Universiteit Twente, [Enschede], Universiteit Twente.
Steehouder, M., e.a.
1984 *Leren Communiceren. Procedures voor mondelinge en schriftelijke communicatie*. Groningen.
Wehrmann, C.
1990 *Promoties in de krant I. Een analyse van het aanbod van artikelen over promotieonderzoek*. Interne publicatie Universiteit Twente.